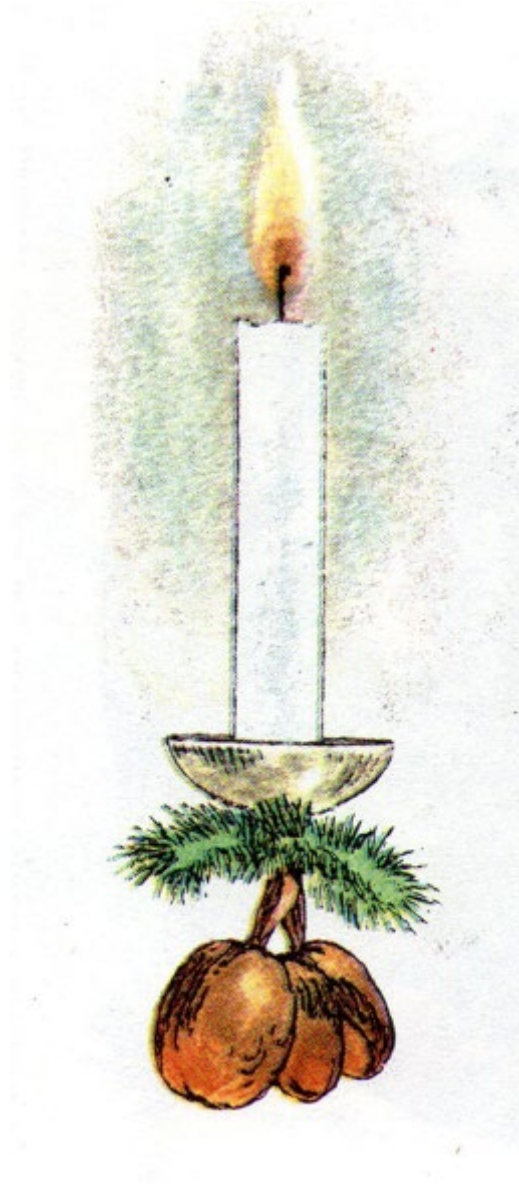

Jul på Samsø

Minder om min barndom for længe, længe siden

Knud V. Møller

December 2023

Forord

For nogen tid siden besluttede medlemmerne af mit lokale sogneråd, Odd Rode i Cheshire Amt, England, at julenummeret af sognets nyhedsbrev skulle have nogle indlæg om julen i andre lande. Instruktionen var at indlægget skulle være på omkring 300 ord.

Jeg kommer jo fra Danmark, så det var det land jeg ville skrive om. Jeg har naturligvis været tilbage på alle årstider inklusive ved juletid, men man mister kontakten, og jeg ved ikke rigtigt hvad der får landet igang. så jeg besluttede at skrive om min barndoms jul på Samsø, som i mange henseender ikke er ulig den, der beskrives i 'Peters Jul' (se nedenfor).

Som jeg begyndte at skrive gik det hurtigt op for mig at 300 ord ganske enkelt ikke var nok. Minderne kom strømmende tilbage, og indlægget blev længere og længere, og hvad du ser her, er det endelige resultat.

Hen imod slutningen diskuterer jeg manglen på sne i min fortælling, og den opmærksomme læser vil måske undre sig over denne og andre udeladelser som for eksempel at der ingen julemand - med eller uden rød tophue - er med i min fortælling. Grunden hertil er at mine forældre som ganske vel oplyste liberalt konservative betragtede dette som et hedensk begreb uden plads i et kristent hjem.

Derimod blev begrebet 'nisser' (småfolk med røde top-huer) inkluderet i julen og udklippede billeder var at se

overalt i hjemmet. Juleaften må du huske at sætte en tallerken risengrød op til nisserne på loftet. Hvis tallerkenen er tom næste morgen er det tegn på, at nisserne som tak vil hjælpe dig igennem det kommende år (eller alternativt at der er rotter og mus på loftet – afhængig af din sans for livets realiteter eller du er en kyniker). Hvis tallerkenen ikke er tom, så er uheldet ude. Jeg behøver ikke at sige, at vi i vor familie ikke engagerede os i den slags overtro.

På samme vis har jeg ikke nævnt den nye skik med 'Santa Lucia' processioner, som synes at have invaderet den danske jul, siden jeg forlod landet i begyndelsen af 1970'erne. Vi kendte naturligvis til denne tradition, men den synes at være særligt relevant i svensk kultur med Sverige beliggende en smule længere mod nord og derfor med en længere og mørkere vinter. Traditionen bygger også på begrebet 'en helgen' og synes at have et romersk-katolsk fundament, som ikke kunne inkluderes i en Luthersk protestantisk tradition.

Uheldigvis er jeg ikke i besiddelse af fotografier eller anden grafisk illustration af min barndoms jul. Jeg har derfor 'lånt' nogle illustrationer fra:

J. Krohn, *Peter's Christmas*, illustrated by Pietro Krohn, translated by Hugh F. Pooley, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S, third impression, Copenhagen 1965.

Jul på Samsø

Baggrund

For de læsere, der ikke kender Samsø vil jeg som indledning prøve at beskrive øen, som den så ud fra omkring 1950 og indtil begyndelsen af 1970'erne.

Øen var et uhyre foretagsomt selvstyrende lokalsamfund med mange små familie virksomheder og industri-tiltag og et utal af både små og store landbrug. De danner alle sammen et bagtæppe for den historie jeg vil fortælle.

Min familie (vore forældre og tre brødre) flyttede dertil midt under krigen i 1943, fragtet i en traditionel skonnert bygget af træ (for ikke at tiltrække miner), med alle deres ejendele stablet op på åbent dæk. Min far havde som sognepræst overtaget et af de fem sogne på øen. Der var (og er!) naturligvis fem sognekirker, men også to annekskirker, altså ialt syv kirker. Som provst skulle han overse de andre sogne og et lille et på den nærliggende ø Tunø, hvis kirketårn er både klokketårn og fyrtårn.

Som sognepræst havde min far ansvar for en sognekirke (Tranebjerg) og en annekskirke (Ørby) 6-8 km fra Tranebjerg. Han cyklede fra Tranebjerg til annekskirken hver søndag, indtil han endelig fik bil i 1956.

Samsø var dengang et flittigt lokalsamfund med over 7.000 indbyggere, fordelt i fem kommuner. Der var fem mejerier, et slagteri, otte måske ti kommuneskoler - inklusive to små skoler for de yngste elever - og én privat skole. Der var én lokal retsmyndighed, et toldkontor, to måske tre elektricitetsværker, to lokalt ejede banker, et velfungerende sygehus med en overlæge, en reservelæge, assisteret af adskillige sygeplejersker og andet personale? Der var to praktiserende læger og tre dyrlæger. Men - som det stadig er tilfældet - var der kun én politibetjent.

Der var daglig færgeforbindelse med DSB til og fra Sjælland mod øst (Kalundborg) og Jylland mod vest (Aarhus) og en mere uregelmæssig forbindelse fra København, nord om Sjælland til Samsø og derefter Odense og retur.

Hvad jeg også husker er mælkemanden, som bragte alle slags mælkeprodukter til de, der havde bestilt, i en specialbygget vogn trukket af en helt hvid hest. Og skraldemanden som altid havde vognen trukket af ustyrligt flotte raceheste. Kød blev

tilbudt af en slagter, som jævnligt udskiftede sine varebiler med nyere og flottere modeller. Jeg mener at kunne huske, at den sidste model var en stor, strålende dannebrogsrød Chevrolet Customliner.

Fisk blev bragt af en fiskehandler, hvis transportmiddel var en såkaldt 'Long John'. Han ville udføre en delvis tilberedning af fisken f.eks. ved at trække skindet af en rødspætte med et specielt tag. Hoved og indvolde faldt til jorden, hvor der ventede vor store huskat 'Pjevs' et festmåltid.

Om efteråret ville samme fiskehandler levere en ladning sild til opbevaring in en stor stenkrukke. De blev nedlagt lagvis adskilt af groft havsalt, og krukken stillet på gulvet i madkælderen.

Kælderen var et sikkert og køligt lagerrum selv midt på sommeren i hvert fald så længe vi havde kulfyret centralvarme. Men med indførelsen af den mere effektive oliefyrede centralvarme blev det nødvendigt også at anskaffe et køleskab. (Der gemmer sig en lektie her!)

I vor landsby, Tranebjerg, den største på øen var der mindst to omdelinger af post - begge om eftermiddagen efter at færgerne havde aflæst deres fragt, post og andre goder. En omdeling forgik i bycentret af en postmand klædt i en rød jakke, som det var skik i byområder. Den anden omdeling blev foretaget af en postmand helt klædt i en sort uniform, som man brugte det i land områder.

Nu er øen ikke længere en selvstændig kommune, men er blevet sammenlagt med Odder Kommune i Jylland. Der er ingen fungerende mejerier eller et slagteri, ingen banker eller retsmyndighed og kun én skole, men Samsø er kendt verden over som selv-forsynende med elektricitet efter rejsning af utallige vindmøller både på selve øen og i havet omkring

Det er mit indtryk, at sygehuset nu hovedsageligt er et plejehjem, mens alt blot en lille smule kompliceret bliver fløjet til enten Jylland eller Sjælland med ambulancefly.

Det er også mit indtryk at kirkesognene er slået sammen og betjenes af en eller to præster i en rotation.

Juleminder - Advent

Som bekendt sker indledningen til julen igennem de fire adventssøndage, og som det var (eller er?) skik og brug, lavede vor Mor en krans af grankviste. Den havde fire stearinlys (et for hver søndag) og blev ophængt i røde bånd fra en krog i loftet i en af de tre stuer. På søndagsaftener samlede vor Mor mig og mine to søstre, Karen og Elsebeth - begge født på Samsø - omkring kransen. (Vore ældre brødre, Jens og Poul, var på kostskole i Sorø). Det elektriske lys blev slukket og stearinlysene tændt; ét den første søndag, to den anden søndag o.s.v. Vor Mor læste en historie fra bibelen eller anden litteratur passende til lejligheden og måske sang vi et vers fra en julesalme eller anden julesang

Forberedelse

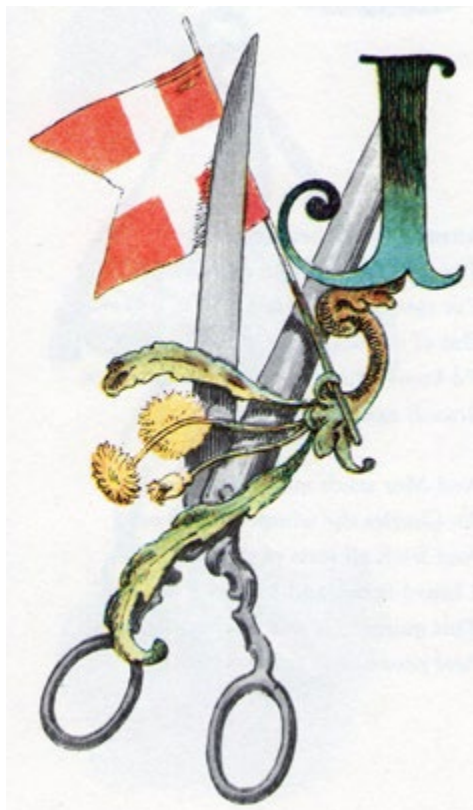
Forberedelserne til julen ville for familiens medlemmer fortsætte hele december måned. I køkkenet regerede en husholderske – Helene – på ekspertlig vis. Forberedelserne involverede bl.a. en masse bagning: forskellige typer småkager, brunkager, vaniljekranse, såkaldte 'jødekager' og meget andet, som blev brugt (og bruges?) ved et traditionelt dansk kaffebord. Forberedelserne i køkkenet ville også omfatte hjemmelavet leverpostej, medister- pølse, sylte, og spegesild. Til sidstnævnte brugte man de nedsaltede sild, som var blevet leveret i løbet af efteråret.

Her må jeg indskyde at Helene var blevet anbefalet til vore forældre allerede kort tid efter, at vi var landet på Samsø. Hun var derefter gennem min barndom og de første 'teenage' år og indtil hendes pension 'kokekone' og undertiden barnepige; det første når man ventede spisende gæster eller større begivenheder i familien såsom konfirmation; det andet når forældrene var 'ude' i embeds medfør.

Forberedelserne til julen betød naturligvis også, at hvert familiemedlem havde travlt med at købe eller på anden vis fremskaffe gaver til de øvrige medlemmer. Vor Far kunne lave et dukkehus til mine søstre; men alt var indhyllet i dyb hemmelighed.

Min Far havde jo været sømandspræst i byen Hull på den engelske østkyst og holdt kontakt med venner og bekendte fra den tid (vistnok 1929-1934). Det var så blevet tradition, at vi modtog nogle gaver fra England. Sædvanligvis i form af chokolade, undertiden Cadbury's 'Magic Box'. Det var derfor en speciel opgave at hente pakkerne hjem fra det lokale toldkontor, og når tolderen havde sikret sig, at pakkerne ikke indeholdt nogen form for ulovlig kontrabande, kunne vi få dem med hjem.

n

Nogle aftener kunne familien samles omkring et bord fuld af glanspapir og forskellige klippearke med 'nisser', lige til at skære ud, og såkaldte kræmmerhuse og andre strålende genstande til at pynte hjemmet med og siden også juletræet. Vi kunne flette hjerter af glanspapiret og skære nisserne - eller andre figurer - ud af klippearkene til fornyelse af tidligere års dekorationer.

Et juletræ blev leveret fra en lokal forhandler, og vi havde så til opgave at måle det og sætte træfod på. Det nåede altid fra gulv til loft, og med plads til en stjerne i toppen. I dagene og timerne før juleaften var det vor Fars opgave at dekorere træet med de gamle flettede hjerter, kræmmerhuse og andre dekorationer, vi kendte så godt fra tidligere år. Og naturligvis også nogle

af de nye dekorationer fra dagene før. Rigtige røde og hvide stearinlys og en eller to stjernekastere var en selvfølge. Dekorationen blev også foretaget i hemmelighed bag lukkede døre, og vi børn fik ikke lov at se juletræet på dette stadie.

Julen i Lokalsamfundet

Ude i det omkringliggende lokalsamfund fortsatte forberedelserne.

I den centrale hovedgade blev der ophængt guirlander fra den ene side af gaden til den anden. Hele vejen gennem den ca. 2 kilometer lange hovedgade og i nogen af sidegaderne. Hver forretning havde juledekorationer i udstillingsvinduet, nogle mere udsøgte end andre. Jeg husker især et meget kunstfærdigt og storslået miniaturelandskab udlagt i et nyt drivhus hos en lokal grønthandler. Der var vandfald, mystiske huler, nisser, kunstigt sne, drivende tåger; alt sammen sælsomt og vidunderligt.

På kirkegården blev hver eneste grav dækket med et lag grankviste.

En af sognerådets forpligtelser var at uddele opsparingen fra nogle små velgørenhedsfonde, hvoraf nogle var stiftet i 1920'erne eller 1930'erne, da 20 kroner var en stor sum penge. Formålet var naturligvis at hjælpe de fattige og nødlidende, og modtagernes identitet var fortrolig. På en eller anden måde genkender jeg dog en modtager, en enlig moder med to børn, en dreng og en pige på omkring 10 år.

Jeg kan huske et møde med dem i den lokale slagterbutik. Det blev deres tur og de ville gerne have det ene og det andet, intet særligt stort eller luksuriøst. Som goderne blev fundet frem, blev de lagt væk i en bærepose, men da det kom til betalingen, var der ingen penge! De stakkels børn måtte lægge det hele tilbage på disken. Ydmygelse i det ekstreme!

(I almindelighed var øens lokale samfund ganske velstående og et syn som ovenstående var en sjældenhed. For at være ærlig/fair overfor forretningens indehaver har det sikkert været sådan, at de har strakt deres velvilje så langt, de kunne, men grænsen var nået.)

Lillejuleaften

Den 23ende december er jo kendt som Lillejuleaften. Ikke noget særligt at sige om dagen i sig selv. Imidlertid var der i vores familie tradition for, at aftenens mad bestod af svinekød kogt i en stor gryde sammen med kartofler, hvidkål og andre grøntsager. Den afkogte væske blev spist som suppe, mens kødet og grøntsagerne blev spist fra en sidetallerken med kniv og gaffel. Som efterret eller dessert blev der serveret æbleskiver.

Juleaften, tidligt

Den 24ende december begyndte som de fleste andre dage. Indledningen til aftenens begivenheder begyndte med en storslået frokost indeholdende dele af alle de

madretter, der var tilberedt i dagene og ugerne før. Snaps blev tilbudt de voksne til spegesildene og sandsynligvis såkaldt juleøl (en mørk øl uden alcohol) til både børn og voksne.

Til min 12-års fødselsdag fik jeg som gave en Shetlandspony, der fik navnet 'Musse' og en del af forberedelserne til julen var at give hendes stald en ekstra rengøring, efterfulgt af et dækket af nyligt anskaffet rent halm. Som eftermiddags- mad kunne hun få nogle blade grønlangkål.

Der var så tid til en eftermiddagslur før den lange aften.

Omkring kl.16 gik vi alle til den lokale kirke for at deltage i den traditionelle julegudstjeneste under Fars ledelse. Kirken med to store juletræer, helt dækket af hvide stearinlys. Kirken ville være fuld med mange ekstra stole og bænke og muligvis op til mindst 200 sognebørn.

Derefter kom vor Far hjem, og overlægen fra sygehuset ville ankomme og transportere ham og vor Mor til en lignende gudstjeneste på sygehuset, mens vor husholderske blev tilbage for at passe på maden og holde den varm, hvis det var påkrævet.

I mellemtiden ville vor postmand have besøgt os, altid med mange breve og kort fra familie og venner fra nær og fjern. Det er jo længe før internettet og email blev opfundet.

Postmanden fik tilbudt en cigar, som han gemte i kasketten.

Klokken ville nu være hen ved (6.30-7)- kl. 18.30-19 om aftenen, og det var tid til at sætte sig til bords til den traditionelle julemiddag.

Julemiddagen

Som det var (og er?) skik og brug begyndte middagen med risengrød serveret varm med opvarmet juleøl eller frugtsaft (for at fylde dig op/mætte dig? inden den mere bekostelige ret som fulgte!) Der ville være en klump smør i midten af portionen, og kanel var drysset på.

Også ifølge traditionen ville vor Mor have gemt en hel mandel kerne i risengrøden. Den heldige, der fik mandlen, fik jo så også *mandelgaven*. Det kunne også være en spøg for at lokke folk til at spise, indtil mandlen var fundet.

I vores familie var hovedretten flæskesteg med rødkål, kogte kartofler, asier eller rødbeder og solbærsyltetøj som tilbehør. I de sidste år på Samsø, som levestandarden blev højere, kunne hovedretten blive fulgt af et glas rødvin.

Når middagen var overstået var der endnu en pause, mens vor Mor og Helene lagde maden til side og færdiggjorde opvasken. Resten af familien udfyldte pausen med en rundtur i byen for at berolige fordøjelsessystemet og for at se, hvad andre foretog sig bag de kraftigt oplyste vinduer.

Juletræet

Da vi var kommet tilbage til præstegården, satte det meste af

familien sig i den mørkelagte stue ved siden af 'juletræsstuen' - med dørene imellem tæt lukkede. Mens vi sad dér og ventede på aftenens kulmination – ja faktisk kulminationen på hele julen – kunne vi høre vor Far gå rundt om træet, mens han (gradvist) tændte alle stearinlysene et efter et og til sidst en stjerneaster. Og så blev den dobbelte glasdør åbnet, og vi så træet for første gang i al dets magiske pragt.

Efter at have beundret træet i nogle få minutter og blevet enige om, at det var det fineste juletræ nogensinde rejste vi os og hånd i hånd for at gå rundt om træet, mens vi sang de traditionelle julesalmer og -sange.

Derefter fulgte udpakning af gaver med alt, hvad det indebærer ved enhver lignende lejlighed. Endnu nogle runder omkring træet og mere udpakning.

Den begivenhed, jeg husker bedst, er den jul hvor vor Mor kom ind i stuen med en ganske lille hvid klump, delvis

dækket af en blå strikket trøje. Det viste sig at være familiens første - og eneste - hund, en hvid collie type, som jeg gav navnet 'Tjep';

men jeg har virkelig ikke nogen idé om, hvor det kommer fra. Tjep var en del af familien i 14-15 år indtil han spiste rottegift - to gange - den ene efter den anden, indtil vor Mor havde fået nok.

Også en del af vor juleaften var åbningen af pakkerne fra England. Det var en kilde til megen spænding, når vi prøvede at tyde menuen, der fulgte en 'Magic Box'. Nogle af de engelske delikatesser synes ikke at være så delikate for de danske smagsløg!

Juledag

Eftersom vi i Danmark gør juleaften, hvad man i mange andre lande gør juledag, bliver juledag i mange henseender en hviledag, og en dag, hvor man kunne reflektere over gårsdagens hændelser. Det gjaldt dog ikke vor Far.

Først var der den store gudstjeneste (højmessens) i sognekirken (Tranebjerg) klokken 10. Her blev menigheden kaldt til kirke med en såkaldt 'kimen' dvs. den lokale kirkeværge (sandsynligvis den eneste, der kunne mestre denne teknik) med en træhammer ville slå monotont på en klokke i indtil en time før den egentlige gudstjeneste skulle begynde.

Kimen blev også brugt ved andre lejligheder f.eks. til højmessens påskedag og – hvis jeg ikke tager meget fejl – blev kimen brugt til at annoncere bryllupper.

Om eftermiddagen blev der holdt en lignende gudstjeneste klokken 14.00 i annekskirken (Ørby) en 4-5 kilometer sydpå. Dele af vores familie ville gå til en eller begge gudstjenester.

Imellem de to gudstjenester ville vi have **spist** frokost med alt tilbehør. Den ville bl.a. inkludere medisterpølse, grønlangkål, brunede kartofler og rødbeder eller sennep alt efter smag.

2den Juledag

2den juledag var igen på sæt og vis en arbejdsdag for vor Far. Kun var det nu først i annekskirken kl. 10.00, efterfulgt af en eftermiddagsgudstjeneste i Tranebjerg kirke kl. 14.00.

Efter eftermiddagsgudstjenesten ville nogle venner af familien og medlemmer af menigheden blive inviteret til eftermiddagste eller kaffe i præstegården. Juletræet ville blive tændt endnu engang og alle tilstedeværende gik omkring det til lyden af de traditionelle salmer og julesange ligesom på selve juleaftenen.

Imellem jul og nytår

Der fulgte nu nogle forholdsvist rolige dage indtil nytår, igen med undtagelse af vor Far, som ville være nødt til at forberede en prædiken, hvis der tilfældigvis skulle være en søndag i den periode.

Nytårsaften

Markeringen af det nye år og afslutningen på det gamle begyndte sandsynligvis, når vi samledes omkring radioen (vore forældre anskaffede ikke et TV før i 1975 længe efter, at vor Far var pensioneret!) for at lytte til kongens (Dronning Margrethes far, Frederik IX. indtil 1972) nytårstale.

Dengang blev talen holdt ved en gallamiddag på Amalienborg. Når mikrofonerne åbnede kunne man høre klirren af spisestel og glas og gæsterne, der summede i baggrunden. Præcist kl. 6.00/ 18.00 begyndte den Kongelige Livgarde at spille 'Kong Christian', hvorefter kongen 'slog på sit glas' (eller det var i hvert fald det, vi hørte) og begynde talen. Han sluttede talen, som Dronningen stadig gør, med ordene "Gud bevare Danmark".

I vort hjem fortsatte aftenen med en middag, hvor hovedretten traditionelt bestod af friskfanget kogt torsk eller klipfisk. I begge tilfælde serveret med en hvid sennepssovs og kogte kartofler. Hovedretten blev så efterfulgt af 'ris-a-la-mande' med hakkede mandler og en frugtsovs.

I mine barndomsår – omkring 10 år eller yngre – forløb resten af aftenen stille og roligt, eftersom vor Far behøvede ro omkring sig for at kunne koncentrere sig om prædikenen til nytårsdag. Vi kunne måske finde på at spille et spil Ludo eller et simpelt spil kort, vi spillede også Matador og halv tolv - alt imens vi lyttede til de specielle nytårsprogrammer på radioen.

Mens vor familie sad roligt indendørs var der stor travlhed udenfor; travlhed af en art, der nærmest kan beskrives som vandalisme sammen med masse af støjende fyrværkeri.

Jeg husker specielt én sådan mørk nytårsaften, hvor jeg blev opmærksom på en forsigtig banken på den store hoveddør. Udenfor stod en lille frysende pige sandsynligvis omkring 10 år på det givne tidspunkt. Hun var en veninde og klassekammerat sammen med min yngste søster, Elsebeth, og vistnok den yngste i hendes egen familie. Det så ud som om de voksnes fejring af nytåret var gået 'over gevind' og 'lille-søster' ignoreret og glemt, hvorfor hun søgte tilflugt hos veninden i vort hjem.

Hun fik sikkert nok en sodavand og et par småkager, hvorefter jeg fulgte hende tilbage til hendes eget hjem. (Da jeg genfortalte historien mange år senere, havde hun glemt alt om denne episode.)

Nytårsdag

Nytårsdag i Danmark er en fredag og også en helligdag med kirkegang. Som allerede antydet betød det for vores Far endnu en dag med gudstjenester til at markere begyndelsen på det verdslige kalenderår.

Traditionen på den dag i vor lokale kirke (Tranebjerg) var en nytårsparade af både drenge og pigespejdere alle i deres fineste uniformer, komplet med de respektive faner.

Helligtrekongers aften

Vi er nu kommet til den 5te januar, som traditionelt markerer afslutningen på julen og for os børn også afslutningen på skoleferien.

Den aften ville der være/**var der** en speciel gudstjeneste omkring kl. 20.00, hvorefter menigheden ville blive inviteret over i præstegården til et sidste kaffebord og en portion af vor

Mors traditionelle æblekage, særligt yndet af visse medlemmer af menigheden.

Blandt gæsterne kunne man måske møde muremester J.J.Jensen, en høj, anselig person med en hvid manke, en uforglemmelig hvid moustache og en krum 'høgenæse'; han blev tillagt æren af at have bygget mange af de mest bemærkelsesværdige bygninger i Tranebjerg.

Blandt andre, mener jeg, listen indeholder bygningen overfor præstegården, som indtil for få år siden husede 'Samsø Sparekasse', der efter flere omlægninger blev til en lokal filial af 'Den Danske Bank'. En anden prominent bygning i den modsatte ende af byen var det første 'rådhus' for Samsø Kommune. Den er nu i brug som turistkontor, men nærmere eftersyn afslører dens oprindelse som Teknisk Skole.

Efter kaffebordet gik de tilstedeværende endnu engang nogle runder omkring juletræet, mens vi sang de traditionelle sange og salmer.

Efter at have levet i England sidst i 1920'erne og første halvdel af 1930'erne var især vor Mor blevet meget glad for de åbne ildsteder og insisterede på at få et installeret i præstegården. Det blev gjort af ovennævnte muremester J.J. Jensen.

Helligtrekongers aften var en af de få gange om året, hvor der blev tændt op i pejsen..

Da al festivitatis nu var forbi blev jule-træet uceremonielt afklædt og smidt ud gennem bagdøren.

Om morgenen var det tilbage til skolebænken, som – må jeg indrømme – jeg ikke havde megen fornøjelse af.

Post Scriptum

Den opmærksomme læser vil have noteret sig, at jeg ikke har sagt noget som helst om 'sne'. Faktisk kan jeg ikke huske nogensinde at have oplevet en rigtig julekortsagtig 'hvid jul'. Naturligvis må der have været sne på jorden af og til, men det var ikke noget, der dominerede min barndom. Der kunne måske lige være nok til, at vi børn kunne bruge en slæde, men ikke nok til at stå på ski og endnu mindre til at køre i kane forspændt med heste.

Hvad jeg husker, er de få lejligheder, indtil midten af 1960'erne, når lange perioder med skarp frost (ugevis med temperaturer på -5°C eller lavere) ville få havet til at

fryse til, så færgeforbindelsen måtte aflyses, og forsyninger kom frem med flyvemaskine.

Ved en sådan lejlighed – engang i 1950'erne – mistede en pilot orienteringen i den mørke vinternat uden synlig forskel mellem de snedækkede marker og det tilfrosne hav. Han måtte foretage en nødlanding på isen nærved en af de mange småøer øst for Samsø. Flyvemaskinen har vel været fyldt med alle slags julegaver - også spiselige. En af disse indeholdt nogle appelsiner, som ellers var til et sygt barn, men piloten tillod sig at spise dem for derved at få nogle kalorier i kroppen og holde kropsvarmen. Ved daggry lettede han igen og besøgte senere barnet med en ydmyg undskyldning for at have spist barnets julegave.

© Knud Møller, December 2023

Baseret på et tidligere essay først offentliggjort 2012.